

УДК 327.56(510:540)"2002/2012"

Софія Мотречко

ДИНАМІКА КОНФЛІКТУ КНР ТА ІНДІЇ ЩОДО КОРДОНУ ЗА ЧАСІВ ПРАВЛІННЯ ХУ ЦЗІНЬТАО

Стаття присвячена аналізу політики Ху Цзіньтао щодо вирішення питання кордону із Індією та особливостей політики «Четвертого покоління» щодо питання ЛФК та впливу на відносини із Індією. Показано внутрішні трансформації в КНР та їх вплив на зовнішню політику. Описуються особливості та характерні риси політики Ху Цзіньтао та динаміка прикордонного конфлікту із Індією у період його правління.

Ключові слова: *Китай, Китайсько-індійський кордон, ЛФК, Ху Цзіньтао.*

Постановка проблеми. У даній роботі розглядається питання трансформації політики Китаю щодо питання Лінії Фактичного Контролю між Китаєм та Індією після зміни «покоління правителів» в Китаї із приходом до влади Ху Цзіньтао.

Питання кордону між Індією та Китаєм залишається невирішеним і по сьогоднішній день. До початку XXI сторіччя ситуація на прикордонних територіях не один раз переходила у гарячу фазу та збройні сутички на прикордонних територіях перешкоджали можливому розвитку добросусідських відносин та кооперації. На сьогоднішній день черговий «спалах війни» на прикордонних територіях двох ядерних держав більше не є опцією, тому сторони конфлікту зробили велику роботу із побудови та встановлення системи мирного врегулювання будь-яких суперечок, які виникають в зоні Лінії Фактичного Контролю, встановили спеціальний «Механізм консультацій» та встановили «міри підвищення довіри».

Вивчення «Періоду Ху Цзіньтао» є дуже важливим для розуміння динаміки питання врегулювання прикордонного конфлікту та розуміння ситуації, яка склалася на сьогоднішній день.

Мета статті. Аналіз динаміки вирішення питання кордону у період Ху Цзіньтао та виявлення особливостей політики «четвертого покоління» щодо питання ЛФК та відносин із Індією.

Аналіз актуальних публікацій та досліджень. Для дослідження даної проблематики були вивчені наукові публікації американських, китайських та індійських науковців. При вивченні політики КНР увагу було приділено публікаціям у китайських державних ЗМІ, офіційним заявам уряду та високопосадовців КНР. Також було вивчено роботи індійських дослідників, таких як Суміт Гангулі та Віджай Гокхейл, та статті науковців в рамках Observer Research Foundation. Вивчення статей цих науковців допомогло отримати індійську перспективу та поглянути на політику Китаю у період, що вивчається, з іншої сторони. Для вивчення динаміки деяких аспектів внутрішньої та зовнішньої політики КНР було вивчено річні звіти The East Asian Strategic Review, які надають огляд щодо стратегічного середовища та безпекової ситуації у Східній Азії.

Виклад основного матеріалу. Початок XXI століття для КНР видався досить напруженим. Період правління Цзян Цземіня сягав кінця. Говорячи про внутрішньополітичну ситуацію, 2002-2003 роки були особливо бурхливими, оскільки у цей період відбувався перехід влади від «Третього покоління» правителів КНР до «Четвертого покоління». Щоб розуміти зміни у зовнішній політиці КНР потрібно поглянути на внутрішню трансформацію в країні.

З урахуванням подій кінця XX сторіччя Цзян Цземінь був занепокоєний тим, чи залишиться КПК при владі в Китаї. У 2000 році Генеральний секретар Цзян Цземінь прийняв концепцію «Трьох

представництв» як нову політику партії. Згідно з цією концепцією Комуністична партія представляє по-перше, «вимоги розвитку передових соціальних продуктивних сил Китаю»; по-друге, «курс на просування культури Китаю» та, по-третє, просуває фундаментальні інтереси більшості китайського народу». Роблячи це, він мав на меті відновити довіру до партії та забезпечити виживання КПК як правлячої партії в XXI столітті [1].

Також, важливим надбанням цих років є те, що Цзян Цземінь висловився за те, що приватним підприємцям має бути надано можливість ставати членами партії. Цей виступ голосно називають «Промовою 1 липня». Промова 1 липня має на меті посилення керівництва партії та безперервний економічний розвиток шляхом залучення до КПК висококваліфікованих людей з усіх верств суспільства [1].

З 16-м Національним з'їздом КПК 2002 року, розпочинається важливий перехідний період між старим і новим поколінням партійних членів. Молоді кадри опиняються на керівних посадах. Уряд Цзян Цземіня відчув небезпеку зміни партійної філософії, тому задля забезпечення стабільності і партійної філософії, розробив концепцію «Трьох представництв» для таких молодих кадрів [1].

Вице-президент Ху Цзіньтао замінив Цзяна як на посаді генерального секретаря КПК, так і на посаді президента КНР у 2002-2003 роках. Інші лідери «третього покоління» пішли у відставку разом з Цзяном, і кермо влади перейшло лідерам четвертого покоління [2].

Національний з'їзд КПК підтвердив, що Комуністична партія представляє не лише пролетаріат, але й усю націю, включно з приватними «капіталістичними» підприємцями. Це знаменує собою значну трансформацію в характері партії. Включення підприємців є частиною стратегії, спрямованої на підтримку комуністичного режиму і забезпечення економічного зростання, що перетворило партію з пролетар-

ської революційної партії на всеохоплюючу політичну партію, яка надає першочергового значення економічному розвитку [2].

Зовнішня політика Китаю неминуче має слугувати економічному розвитку. Це свідчить про те, що принаймні в найближчій і середньостроковій перспективі, Китай надаватиме найбільшого значення поліпшенню відносин з розвиненими країнами.

На військовому фронті також на 16-му Національному конгресі Китай прагнув омолодити керівництво своїх збройних сил. Модернізація збройних сил неухильно прогресує, і Китай прагне оновити військову техніку. Крім того, він набирає нових професіоналів і посилює військову підготовку для проведення різних реформ [2].

На першому пленумі ЦК КПК 16-го скликання генеральний секретар Ху Цзіньтао і ще вісім осіб були обрані новими членами Постійного комітету Політбюро КПК. Ці дев'ять членів «четвертого покоління» є випускниками університетів, які спеціалізуються на інженерії [2]. Вважається, що такий склад відображає акцент, який нове керівництво робить на економічному розвитку, який є головним національним пріоритетом.

На другий рік правління уряду президента Ху Цзіньтао, його уряд поступово почав проявляти свою індивідуальність. Одним з типових прикладів є його просування теорії «мирного піднесення» Китаю. Згідно з цією теорією, його уряд позиціонує себе як такий, що викоринить теорію «китайської загрози» і створить середовище, сприятливе для економічного розвитку, всупереч опозиції прихильників жорсткої лінії всередині країни. Це повинно було слугувати платформою для просування всеспрямованої дипломатії, головним чином з метою прискорення економічного розвитку Китаю [3].

Період правління Ху Цзіньтао можна назвати відносно стабільним та спокійним. В зоні Лінії Фактичного Контролю не від-

бувалося значних сутичок. У зовнішній політиці уряд Ху Цзіньтао взяв курс на розширення економічних зв'язків із партнерами, одним із яких була Індія.

Від уряду Цзян Цземіня уряд Ху Цзіньтао успадкував деякі успіхи у врегулюванні питання Лінії Фактичного Контролю. Ближче до кінця правління Цзян Цземіня між Китаєм та Індією було укладено дві угоди.

У 1993 році було укладено Угоду про збереження миру і спокою на прикордонних територіях. Це була перша угода між Індією та Китаєм, яка стосувалась виключно кордону. У цій угоді піднімалось питання вжиття заходів з побудови довіри на основі рівної захищеності сторін та мінімальної присутності військових сил у зоні ЛФК.

Друга угода, що була укладена у 1996 році була спрямована на формування механізму засобів встановлення довіри. В рамках цієї угоди було закріплено, що країни не будуть застосовувати військову силу та не будуть порушувати мир та спокій у зоні ЛФК та були встановлені норми щодо присутності військових сил у регіоні ЛФК, польотів авіації, зазначено дії та механізми, які мають виконувати сторони, щоб запобігти тому, щоб конфлікт переріс у військове зіткнення в разі ненавмисного перетину кордону через неминучі обставини або ж природні умови [4].

Ці дві угоди створили базу для подальшого розвитку відносин Індії та Китаю. Почався процес «відділення» політичних та економічних відносин від питання кордону, який був розвинутий та продовжений вже урядом Ху Цзіньтао. Уряд Ху Цзіньтао продовжив нарощувати документальну базу щодо процесу вирішення питання кордону. Було підписано декілька угод, які допомогли в «відділенні» питання кордону від двосторонніх відносин, що посприяло подальшому розвитку двосторонніх відносин та зменшило вплив невирішеності питання кордону на відносини Індії та Китаю.

У червні 2003 року відбувся візит прем'єр-міністра Ваджаї до Китаю, під час якого було підписано Декларацію про принципи відносин і всебічного співробітництва між КНР та Індією. Сторони підтвердили свою готовність шукати справедливе та взаємоприйнятне рішення шляхом консультацій на рівноправних засадах. Обидві сторони погодилися, що вони повинні працювати разом для підтримки миру в прикордонних районах, і підтвердили свою відданість продовженню виконання підписаних з цією метою угод. Обидві сторони погодилися призначити спеціального представника для вивчення можливих політичних шляхів врегулювання питання кордону [5].

Також, згідно з текстом Декларації, Індійська сторона визнає, що Тибетський автономний район є частиною території Китайської Народної Республіки, і повторює, що не дозволяє тибетцям брати участь у антикитайській політичній діяльності в Індії, що турбує КНР [5]. А у 2005 році КНР офіційно визнала Сіккім частиною Індії. Відбувся так званий «розмін територій». Однак слід зазначити, що хоча індійський уряд визнав Тибет частиною Китаю, на народному рівні залишається значна симпатія до тибетської справи всередині Індії, що підживлюється присутністю в Індії понад 100 тис. тибетських біженців. Незмінна готовність Делі надати притулок Далай-ламі є також постійним джерелом тертя у китайсько-індійських відносинах [7].

Отже, у 2003 році Китай і Індія досягли свого роду компромісу щодо прикордонних суперечок щодо Тибету, однак вони не досягли рішення щодо суперечок через плато Аксай Чін і Аруначал-Прадеш.

Також з'ясувалося, що обидві країни по-різному інтерпретують деякі принципи. Наприклад, коли мова йшла про принцип захисту «осілого населення» у спірних регіонах, Індія інтерпретувала це як недопущення примусового переміщення місцевого населення в інше місце. У 2007 році

Міністр закордонних справ Китаю підкреслив, що Китай не згоден, оскільки це ускладнить претензії Китаю в Аруначал-Прадеш, де більшість населення вважає себе індійцями [6].

Декларація про принципи відносин і всебічного співробітництва 2003 року стала першим всеосяжним документом про розвиток двосторонніх відносин, підписаним на найвищому рівні між Індією і Китаєм. До того ж, Індія та Китай уклали протокол про прикордонну торгівлю, який передбачав відкриття прикордонного коридору між Сіккімом і Тибетським автономним районом – транспортного коридору Нату Ла, який було відкрито у 2008 році [10]. Це досить важливий момент, оскільки це підкреслює превалювання перспектив розвитку економічного співробітництва над ворожнечею, зумовленою невирішеністю економічного питання.

Можна визначити декілька передумов, які у 2003-2005 роках призвели до двостороннього визнання Тибету та Сіккіму. По-перше, зовнішній тиск був сильнішим, ніж раніше. Економічне зростання та комерційний розвиток стали головними пріоритетами. Китай та Індія не могли дозволити собі втратити важливого економічного партнера, не зважаючи на невирішеність питання кордону. По-друге, після закінчення Холодної війни відносини Індії та Китаю з Росією та Сполученими Штатами стали неоднозначними. Відповідно, Нью-Делі та Пекін не могли розраховувати на свої історичні зв'язки ні з Вашингтоном, ні з Москвою, стикаючись із будь-якими загрозами з боку сусідів [10].

Прем'єр-міністр КНР Вень Цзябао відвідав Індію у квітні 2005 року. Прем'єр-міністри Індії та КНР підписали Спільну заяву про встановлення стратегічного партнерства і співробітництва заради миру і процвітання. Також, у 2005 р. двома країнами було підписано Протокол про умови реалізації заходів з побудови довіри у військовій сфері в районі ЛФК, у якому було прописано певні заходи, яких сторони ма-

ють притримуватися для запобігання ескалації в разі виникнення інцидентів у прикордонній зоні. Також зазначалося, що Індія та Китай мають утримуватися від проведення широкомасштабних військових навчань поблизу ЛФК, щоб це не вважалося за провокацію жодної зі сторін [8].

Після підписання вищезазначених угод відбулося декілька інцидентів, що були пов'язані із ЛФК та спірними територіями. Відбулося декілька інцидентів стосовно віз [11]. Наприклад, у 2007 році високоставленому чиновнику з індійського штату Аруначал-Прадеш було відмовлено у видачі візи до Китаю для поїздки. Китай стверджував, що державному службовцю не потрібна віза для відвідування власної країни, оскільки він походив з регіону, який Пекін вважає частиною Китаю. Це викликало суспільний резонанс, і Нью-Делі вирішив скасувати візит [6].

Протягом правління Ху Цзіньтао відбулось ще декілька подібних інцидентів. Також підвищилась напруга щодо розбудови інфраструктури та патрулювання спірних територій, але за весь цей час ескалації на прикордонних територіях не відбувалося [9].

Останнім важливим документом, який варто зазначити, була підписана 17 січня 2012 р. Угода про встановлення робочого механізму для консультацій і координації в прикордонному питанні. Було створено робочу групу, яка складалася з дипломатів і військових, їхнім завданням було знаходити шляхи розв'язання питань або конфліктів у прикордонній зоні, однак розв'язання самого прикордонного питання їхнім завданням не було.

Висновки. Протягом періоду правління Ху Цзіньтао відбулося напрацювання документальної бази стосовно питання кордону, яка дозволяла розвивати двосторонні відносини та не гальмувати співробітництво невирішеністю питання кордону. Не спостерігалось ескалації у зоні Лінії Фактичного контролю та завдяки роботі над створенням механізму для консульта-

цій для вирішення точкових інцидентів на прикордонних територіях інциденти вирішувались мирним шляхом за допомогою консультацій відповідних осіб. Також відбувся так званий «обмін». Індійська сторона визнала приналежність Тибетського автономного району Китаю, а Китай у свою чергу визнав приналежність Сіккіму Індії. І хоча територіальні суперечки та питання кордону за часів Ху Цзіньтао остаточно вирішено не було, але відбувся значний прогрес у двосторонніх відносинах, відмежування питання кордону від інших аспектів відносин та почалось інтенсивне напруження документальної бази.

Список літератури:

- Chapter 6 China. *East Asian Strategic Review*. 2003. URL: <https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/east-asian/e2003.html> (дата звернення: 18.04.2024)
- Chapter 4 China - In Search of New Thinking. *East Asian Strategic Review* 2004. URL: <https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/east-asian/e2004.html> (дата звернення: 18.04.2024)
- Chapter 4 China - "Peaceful Rise" in Light and Shadow. *East Asian Strategic Review* 2003/ URL: <https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/east-asian/e2005.html> (дата звернення: 18.04.2024)
- Agreement Between the Government of the Republic of India and the Government of the People's Republic of China on Confidence-Building Measures in the Military Field Along the Line of Actual Control in the India-China Border Areas 1996, Nov 29. New Dehli. URL: <https://peacemaker.un.org/chinaindiaconfidenceagreement96> (дата звернення: 18.04.2024)
- Declaration on Principles for Relations and Comprehensive Cooperation Between the Republic of India and the People's Republic of China (2003, June 23). Beijing. URL: <https://china.usc.edu/declaration-principles-relations-and-comprehensive-cooperation-between-peoples-republic-china-and> (дата звернення: 18.04.2024)
- Buffinga M. Comparing Hu Jintao's and Xi Jinping's Attitudes Towards Territorial Sovereignty: China's Land Border Disputes with India and its Maritime Border Disputes in the South China Sea. Leiden University. 2021. URL: <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A3204848/view> (дата звернення: 18.04.2024)
- Mitchell D., Bajpaee C. China and India. *The China Balance Sheet In*. 2007. С. 151–169.
- Protocol between the Government of the Republic of India and the Government of the People's Republic of China on Modalities for the Implementation of Confidence Building Measures in the Military Field Along the Line of Actual Control in the India-China Border Areas (2005, Apr 11). New Dehli. URL: <https://china.usc.edu/declaration-principles-relations-and-comprehensive-cooperation-between-peoples-republic-china-and> (дата звернення: 18.04.2024)
- Manoj J. Sino-Indian Border Deadlock: Time to Rewrite India Playbook / Joshi Manoj. *Observer Research Foundation Occasional Paper*. 2020. №269.
- Prakash A. The India–China Confrontation: A View from Seawards. *Journal of Asian Security and International Affairs*. 2021. Vol. 8, Is.1. P. 62–76.
- Vidal E. A geostrategic rivalry: the Sino-Indian border dispute. Madrid: Real Instituto Universitario de Estudios Europeos, 2021. 67 с.

Motrechko S. S. – student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the Odesa I. I. Mechnikov National University.

DYNAMICS OF THE SINO-INDIAN BORDER CONFLICT UNDER THE RULE OF HU JINTAO

The article analyses Hu Jintao's policy on resolving the border issue with India and the peculiarities of the 'Fourth Generation' policy on the LAC issue and its impact on relations with India. The author shows internal transformations in China and their impact on foreign policy. The features and characteristics of Hu Jintao's policy and the dynamics of the border conflict with India during his rule are described. The study of the 'Hu Jintao Period' is very important for understanding the dynamics of the border conflict and understanding the current situation.

Under Hu Jintao, foreign policy was re-oriented towards economic cooperation with neighbors, including India, and Sino-Indian relations began to develop more actively. China's foreign policy has become more assertive. There was no escalation in the issue of the Line of Actual Control, and a documentary basis was developed for further peaceful resolution of the border issue and for maintaining peace and stability in the border area.

The so-called "territorial swap" took place, with India recognizing the Tibet Autonomous Region as belonging to China and China recognizing Sikkim as belonging to India. During Hu Jintao's administration, there were several incidents regarding the issuance of visas and the Dalai Lama's visit to India. There was also increased tension over infrastructure development and patrolling of disputed areas, but there was no escalation in the border areas during this time.

Although the territorial disputes and border issues were not finally resolved under Hu Jintao, there was significant progress in bilateral relations, the border issue was separated from other aspects of relations, and in-

tensive development of the documentary base began. The article examines important bilateral documents of this period.

Key words: *China, Sino-Indian border issue, LAC, Hu Jintao.*

*Рекомендовано до друку –
к. і. н., доцентом Покасем М. С.*

Стаття надійшла в редакцію 14.05.2024 р.